

Delrapportering av regeringsuppdrag

Uppföljning av SGU:s näringslivsfrämjande uppdrag

Carolina Liljenstolpe & Caterina Carreman

www.sgu.se

RR 2025:04

Diarie-nr: 21-2959/2023 (KN2023/04612)

Författare: Carolina Liljenstolpe & Caterina Carreman
Granskad av: Kaj Lax
Ansvarig enhetschef: Therese Bejgarn
Redaktör: Lina Rönnåsen
Regeringsuppdragets fullständiga namn: Uppföljning av SGU:s
näringslivsfrämjande uppdrag.

Omslagsbild: På SGU:s Mineralinformationskontor i Malå kan
prospektörer från hela världen undersöka bland annat borrhärdar.
Fotograf: Åsa Thulin

Mars 2025

Sveriges geologiska undersökning

Box 670, 751 28 Uppsala

tel: 018-17 90 00

e-post: sgu@sgu.se

www.sgu.se

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Syfte	5
Metod	6
Avgränsningar	6
Rapportens disposition.....	6
Vad är främjandeuppdraget?	7
Metod för uppföljning	8
Uppföljning av insatser år 2024.....	9
Rekommendationer inför fortsatt uppföljning av uppdraget	10
Hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag i mineralnäringen	11
Övergripande hinder	11
Hinder före driftsättning.....	12
Hinder efter driftsättning.....	12
Förslag på prioriterade insatser	12
Ytterligare insatser identifieras genom behovsanalys.....	13
Bilaga 1. Uppföljning av insatser genomförda under 2024	14
Riksintressen	14
UNFC	14
Kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser.....	15
Analysera problem i befintlig lagstiftning.....	17
Budskapsplattform.....	17
Förbättrad service i Malå.....	18
Fortlöpande arbete med det institutionella ramverket.....	19
Internationellt arbete för att främja hållbarhet	20
Tillsyn enligt konfliktmineralförordningen	21
Bilaga 2. Hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralnäringen	22
Bakgrund.....	22
Övergripande hinder	22
Hinder före driftsättning.....	24
Hinder efter driftsättning.....	31

Sammanfattning

I rapporten presenteras resultat och kostnader av SGU:s näringslivsfrämjande insatser år 2024. Utgångspunkten i redovisningen är de insatser som redovisades enligt punkt 3 i regleringsbrev för år 2024 (KN2023/04612).

Stora delar av SGU:s uppdrag kan vara främjande för näringslivet. Det är därmed inte givet vilka insatser som bör ingå i rapporteringen av myndighetens näringslivsfrämjande uppdrag.

För att undvika dubbelarbete och otydlighet av innebörden av det näringslivsfrämjande uppdraget bör det fortsättningsvis motiveras varför en insats ingår i redovisningen av det näringslivsfrämjande uppdraget och inte redovisas enligt andra delar av SGU:s instruktion eller regleringsbrev.

Sammanställningen av hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralnäringsen resulterar i förslag på prioritering av vissa insatser, bland annat:

- En utredning kring malmbevisning för att skapa enhetlighet och tydlighet kring gällande krav.
- En generell översyn av minerallagen, bland annat på grund av den nationella anpassningen av förordningen om kritiska råmaterial ((EU) 2024/1252), CRMA.
- Arbete med stöd och information för ansökan om undersökningstillstånd, bearbetningskoncession och miljötillstånd riktad till gruvverksamheter.

Inledning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) ska årligen fram t.o.m. 2026 senast den 15 mars i en särskild rapport till Klimat- och näringslivsdepartementet (Regeringskansliet) redovisa:

- En uppföljning av genomförda insatser för att förstärka myndighetens arbete med att verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser med beaktande av lokala och regionala förutsättningar och för att främja hållbar tillväxt och företagande inom sektorn med utgångspunkt i rapporten Insatser under 2024 för att vidareutveckla SGU:s arbetssätt avseende näringslivsfrämjande (KN2023/04612). Av redovisningen ska det framgå resultat av insatserna samt kostnad för respektive insats.
- Vilka förenklingsåtgärder myndigheten har vidtagit för att minska företagens regelbörda och administrativa kostnader samt förbättra bemötande och service gentemot företagen, myndighetens fortsatta utvecklingsbehov, hinder och möjligheter i förenklingsarbetet, samt effekter för företag.
- Identifierade hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde. SGU ska också se över om det finns behov av att ta fram nya föreskrifter och vägledningar samt att revidera befintliga föreskrifter och vägledningar. Myndigheten ska med utgångspunkt av sin analys även redovisa förslag till hur identifierade hinder kan förebyggas och åtgärdas.

Föreliggande rapport utgör en delrapportering av uppdraget. I rapporten ingår redovisning av uppföljning av främjandeinsatser år 2024 och beskrivning av arbetsmetod för uppföljning. I rapporten redovisas även resultatet av det arbete som hittills har genomförts för att identifiera hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde samt genomförande och planer för det fortsatta arbetet med åtgärder inom förenklings- och övriga hinder inom myndighetens ansvarsområde.

Slutredovisningen av uppdraget kommer att genomföras under 2026. Slutredovisningen kommer utöver uppföljning av insatser inom främjande, även att innehålla en fördjupad analys av vidtagna åtgärder som ett resultat av uppdraget med bedömning av effekter för företag samt myndighetens förslag på fortsatta insatser inom förenklingsarbetet.

Syfte

Syftet med rapporteringen av regeringsuppdraget är att:

- Identifiera de näringslivsfrämjande insatser inom myndigheten som bör vara föremål för årlig uppföljning, med utgångspunkt från rapporteringen till Regeringskansliet 2024.
- Beskriva metod för uppföljning av resultat och kostnader och genomföra uppföljning av myndighetens främjandeinsatser år 2024.
- Identifiera hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde.
- Prioritera hinder utifrån mineralnäringens perspektiv och utifrån analysen föreslå fortsatta insatser.
- Ge insikter om effekter av myndighetens insatser och fortsatta utvecklingsbehov inom det näringslivsfrämjande uppdraget.

Metod

Underlag för uppföljning av resultat och kostnader inom det näringslivsfrämjande uppdraget inhämtades via intervjuer med berörda chefer och medarbetare på SGU.

Utredningar, det vill säga insamling av relevant information för att förstå nuläget utgjorde en viktig del av hinderanalysen. Den initiala utredningen genomfördes internt och inkluderade både internt och externt material i syfte att skapa en första helhetsbild av hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde, identifiera eventuella problemområden och förstå bakomliggande orsaker till problemen. Analysen lade en grund för det fortsatta arbetet med hinderanalys som utgick från intervjuundersökningar och som handlades upp av extern konsult. Det senare ansågs vara nödvändigt utifrån både en kvalitetssäkrings-synpunkt och att det finns skäl för en extern analys av SGU:s näringsfrämjande verksamheter.

Avgränsningar

Uppföljningen utgår från de insatser som ingick i SGU:s rapportering av det näringslivsfrämjande uppdraget för år 2023 (KN2023/04612). Det näringslivsfrämjande uppdraget omfattar många områden och arbetsuppgifter på myndigheten. Att strikt avgränsa vilka aktiviteter som inte ska ingå i främjandeuppdraget är inte enkelt.

Inom ramen för föreliggande projekt gjorde projektgruppen inledningsvis ett antal avgränsningar. Följande har inte beaktats inom projektet:

- Kopplingen mellan det näringslivsfrämjande uppdragets mål och SGU:s övergripande mål.
- Se över utbudet av SGU:s produkter kopplade till det näringslivsfrämjande uppdraget.
- Uppdrag att uppmuntra enskilda privatpersoners sökande efter förekomster av värdefulla mineral i Sverige (KN2024/00358) ingår inte heller inom föreliggande uppföljning.

Vi vill dock understryka att delar som har avgränsats bort också kan bidra till främjande av mineralnäringen.

SGU har under 2024 även fått i uppdrag från regeringen att, tillsammans med tio andra statliga myndigheter, se över och förenkla egna föreskrifter och allmänna råd och att lämna förslag beträffande lagar och förordningar inom sina verksamhetsområden (KN2024/01546). Syftet med uppdraget är att minska regelbördan för företag. Det finns flera överlappningar mellan föreliggande uppdrag och det uppdraget. Faktainsamling och analyser för delar som berör hinder i föreskrifter och behov av regelförenkling för mineralnäringen har därmed samordnats.

Rapportens disposition

Rapporten inleds med en definition av det näringslivsfrämjande uppdraget och vad som bör ingå i en redovisning av SGU:s näringslivsfrämjande insatser. Utifrån detta redovisas förslag på metod och rekommendationer för fortsatt uppföljning. Insatser genomförda under 2024 redovisas enligt den föreslagna metodiken. Därefter presenteras en hinderanalys inklusive förslag på åtgärder och beskrivning av myndighetens fortsatta arbete inom regelförenkling samt förslag på vidare arbete med att förebygga och åtgärda hinder. Detaljerade uppgifter kring resultat och bedömningar av insatserna under 2024 redovisas i bilaga 1. Hinderanalysen i sin helhet presenteras i Bilaga 2. Hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralnäringen

Vad är främjandeuppdraget?

Ett näringslivsfrämjande uppdrag hos en myndighet innebär att myndigheten aktivt arbetar för att stödja och utveckla specifika sektorer i samhället. Främjandeuppdrag handlar alltså inte om att reglera eller övervaka, utan om att skapa positiva förutsättningar för tillväxt, innovation och hållbar utveckling inom de områden som myndigheten ansvarar för. Generellt sett kan främjandeuppdrag innefatta att ge råd, stöd och resurser till företag och organisationer för att stärka deras förmåga att utvecklas och växa inom den aktuella sektorn, marknadsföra en sektor för att stärka Sveriges position på den globala marknaden, stödja forskning och innovation eller att arbeta med att förenkla regler och minska administrativa bördor.

SGU har ett näringslivsfrämjande uppdrag för den svenska mineralnäringen. Andra exempel på svenska myndigheter med främjandeuppdrag är Tillväxtverket (främjar företagsutveckling och regional tillväxt), Jordbruksverket (stödjer hållbart jordbruk och landsbygdsutveckling), och Vinnova (främjar innovation och forskning).

Myndighetens näringslivsfrämjande uppdrag finns särskilt specificerat i 3 § i Förordning (2008:1233) med instruktion för Sveriges geologiska undersökning, hädanefter SGU:s instruktion.

3 § Sveriges geologiska undersökning ska verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser och för att främja hållbar tillväxt och företagande inom sektorn. I uppgiften ingår bland annat att marknadsföra Sverige som prospekteringsland och tillhandahålla vägledning och prospekteringsinformation till företag som planerar att prospektera i Sverige.

Myndigheten ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnads-effektiva och enkla för medborgare och företag. Förordning (2012:805).

SGU ska redovisa näringslivsfrämjande insatser enligt punkt 3 i regleringsbrev för år 2024. Sett till SGU:s samtliga uppdrag enligt instruktionen är det dock inte helt tydligt vad som ska anses ingå i redovisningen av det näringslivsfrämjande uppdraget. Tillhandahållandet av geologisk information enligt 2 § punkt 1 i SGU:s instruktion är främjande för näringslivet. Detta eftersom tillhandahållandet av geologisk information stödjer hela samhällets utveckling, säkerhet och hållbara förvaltning av resurser. Tillhandahållandet går inte att avgränsa på ett tydligt sätt utifrån vad som är främjande för näringslivet respektive för samhället. Hur informationen används är inte alltid tydligt men det går att koppla insatsen till positiva förutsättningar för tillväxt, innovation och hållbar utveckling inom sektorn.

Men med det som bakgrund är det inte givet att tillhandahållandet bör ingå i rapporteringen av myndighetens näringslivsfrämjande uppdrag. Den behovsstyrda insamlingen i malm potentiella områden ska återspeglas separat enligt Återspeglingsrapportering av informationsförsörjning och främjande verksamhet i SGU:s regleringsbrev för år 2024. Vissa delar av insatserna kopplade till tillhandahållande, förvaltning och utveckling av geologisk information bör i några fall ändå redovisas inom det näringslivsfrämjande uppdraget. För att kunna tillhandahålla, förvalta och utveckla bör det exempelvis vara motiverat att genomföra insatser som syftar till att informationen blir direkt användbar och nyttskapande för företag. Det kan handla om aktiviteter som bidrar till att myndigheten följer utvecklingen i omvärlden och därmed får ökad förståelse för vad som efterfrågas av näringen. Att sedan ta dessa insikter och genomföra förbättrande insatser inom myndighetens uppdrag är också direkt främjande. I senare led kan det handla om exempelvis att utveckla produkter eller vägledning, ge förslag eller inspel på ny reglering via regeringsuppdrag, yttranden, förhandlingsarbete eller i proaktivt arbete i institutionella ramverk.

I rapporteringen av SGU:s insatser inom det näringslivsfrämjande uppdraget kan det, förutom de i instruktionen uttalade delarna om marknadsföring, tillhandahållande av vägledning och

prospekteringsinformation, tillseende av kostnadseffektiva regler och rutiner, även ingå att redovisa andra näringslivsfrämjande aktiviteter som syftar till att skapa ökad kunskap om näringen och lokal förståelse. Sådana näringslivsfrämjande insatser har också ingått i SGU:s tidigare rapporteringar inom det näringslivsfrämjande uppdraget till Regeringskansliet. Här kan exempelvis insatser i form av riksintresseutredningar och utpekanden, framtagande av utbildningsmaterial eller annan typ av information, att svara på direkta frågor eller på annat sätt dela kunskap om geologins eller industrins betydelse för det svenska samhället ingå. Dock är det inte heller här givet att insatserna fortsättningsvis ska rapporteras sammantaget under myndighetens näringslivsfrämjande uppdrag. Precis som det inte är givet för insamlingen och tillhandahållandet, samt för förvaltning och utveckling av geologisk information.

I arbetet med föreliggande uppdrag har det kunnat konstateras att flera näringslivsfrämjande insatser som myndigheten genomför är specificerade i, eller nära knutna till, andra punkter i myndighetens regleringsbrev för år 2025. En slutsats som har dragits under arbetet är att det finns ett behov av ökad tydlighet och gränsdragningar för var och hur olika insatser ska redovisas. Detta avser myndigheten arbeta med under 2025. En effekt av detta är att SGU kan minska risken för dubbelrapportering eller avsaknad av rapportering och bättre beskriva vad som bör ingå i rapporteringen av näringslivsfrämjande insatser, samt minska risken för bristande uppföljning av eventuell återkoppling från Regeringskansliet.

Metod för uppföljning

I denna del beskrivs ett förslag på metod för uppföljning av det näringslivsfrämjande uppdraget. Rapporten har som målsättning att det tydligt ska framgå vilka främjandeinsatser som fortsättningsvis bör redovisas till Regeringskansliet under denna rapporteringsskyldighet.

För att förtydliga att det handlar om näringslivsfrämjande insats bör det alltid finnas en tydlig adressering till näringslivsfrämjande enligt 3 § i SGU:s instruktion. Det ska därmed kunna motiveras på vilket sätt insatsen kan anses ingå det näringslivsfrämjande uppdraget och inte kunna tillskrivas myndighetens allmänna informationsskyldighet eller i andra delar av SGU:s instruktion eller regleringsbrev.

Vad gäller regleringsbrev bör insatser som finns specificerade som eget uppdrag eller återrapporteringskrav i ett sådant som regel redovisas separat, för att undvika otydligheter kring det näringslivsfrämjande uppdragets rapportering. Enligt SGU:s regleringsbrev 2024 och 2025 är det exempelvis specificerat att myndigheten löpande ska redovisa ärenden av större betydelse inom remissarbetet, förse Regeringskansliet med information om relevanta EU-förslag och de viktigaste initiativen inom EU-arbetet på myndighetens verksamhetsområden samt lämna redovisning beträffande internationellt arbete i övrigt. Enligt 2024 års regleringsbrev ska arbeten med riksintresseutpekanden redovisas som ett uppdrag. Myndighetens aktiviteter som ingår i ovanstående insatser bör anses vara direkt främjande för mineralnäringen. Internationella utbildningar kan kopplas till instruktionens 7§ om att SGU ska medverka i internationellt samarbete och internationella utvecklingsprojekt. Tillsyn bör dock som huvudregel hållas isär från näringslivsfrämjande insatser, med undantag från insatser som uppkommer i samband med eventuella omförhandlingar av EU-rätten. Därav följer att tillsyn enligt EU:s konfliktmineralförordning inte redovisas som näringslivsfrämjande.

För att undvika dubbelarbete och även otydligheten av innebörden av det näringslivsfrämjande uppdraget bör insatser i första hand redovisas under en egen punkt om sådan förekommer i aktuellt regleringsbrev. Redovisning av det näringslivsfrämjande uppdraget bör således innehålla olika insatser över tid, beroende av regleringsbrevets utformning. Det kan med fördel hänvisas mellan de olika rapporteringarna.

Förslag på metod för uppföljning

1. **Redovisa effektkedjan:** Det ska finnas en tydlig adressering till myndighetens näringslivsfrämjande uppdrag enligt 3 § i SGU:s instruktion.
2. **Var sak på sin plats:** Utgångspunkt för vad som ska redovisas var bör vara gällande års regleringsbrev. Vissa uppgifter kan därför ändras under vad de rapporteras beroende på regleringsbrevet.
3. **Mätbarhet:** Resultat och kostnader bör i första hand beskrivas med kvantitativa mått men kvalitativa bedömningar av aktiviteter kommer behövas.

Vad gäller resultat och kostnader av genomförda insatser är det inte möjligt att genomföra en renodlad kvantitativ uppföljning. För det första finns begränsningar i myndighetens tidredovisningssystem. Systemet saknar möjligheten att särskilja näringslivsfrämjande insatser från andra typer av insatser. För det andra är vissa insatser otydliga på grund av att de har varit svårdefinierade och resultat och kostnader därmed inte heller möjliga att se som isolerade effekter. Redovisade resultat och kostnader bör därför tolkas med försiktighet. En generell slutsats är att det inte alltid är möjligt att identifiera ett exakt och konkret kvantitativt resultat. Resultat och bedömning av utvecklingsbehov redovisas därför i stor utsträckning genom kvalitativa beskrivningar.

Uppföljning av insatser år 2024

I tabell 1 presenteras resultat och kostnader av insatser som har genomförts år 2024. Utgångspunkt är de insatser som redovisades för år 2023 (KN2023/04008). Redovisningen kompletteras även med om insatsen fortsatt bör följas upp och redovisas till Regeringskansliet inom ramen för SGU:s näringslivsfrämjande uppdrag. Detaljerad beskrivning av resultat, kostnader och motivering kring bedömningen redovisas i Bilaga 1. Uppföljning av insatser

Tabell 1. Resultat och kostnader av insatser inom det näringslivsfrämjande uppdraget, år 2024. Kostnaderna redovisas i antal timmar och uppskattad total kostnad.

Insats	Beskrivning av resultat	Kostnader	Uppföljning inom näringslivsfrämjande uppdraget år 2025?
Riksintressen	Fler pågående utredningar, definition av intern arbetsprocess och sektorsbeskrivning.	3 500 tim. ca 1,4 miljoner kr	Ja
UNFC	Fortbildning inom klassificering och viss förbättring av databas.	2 500 tim. ca 1 miljon kr	Ja
Kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser	Representation på mässor och kontakt med bransch via konferenser, användarråd, bilaterala möten. Kunskapsinhämtning via kundtjänstären samt marknadsanalys och utveckling av omvärldsbevakning.	5 000 tim. ca 1,9 miljoner kr	Ja
Analysera problem i befintlig lagstiftning	Hinderalanalys av mineralnäringen, regelförenklingsarbete och remissyttranden.	4 000 tim. ca 1,5 miljoner kr	Nej (1. Remissverksamheten)

Tabell 1. Fortsättning.

Insats	Beskrivning av resultat	Kostnader	Uppföljning inom näringslivsfrämjande uppdraget år 2025?
Budskapsplattform	Fortsatt utveckling av plattform och att SGU syns i media.	1 000 tim. ca 400 000 kr	Ja
Förbättrad service i Malå	Utveckling av serviceutbud på mineralinformationskontoret.	5 500 tim. ca 2,1 miljoner kr	Ja
Fortlöpande arbete med det institutionella ramverket	Insatsen överlappar aktiviteter inom <i>Analysera problem i befintlig lagstiftning</i> .	Se <i>Analysera problem i befintlig lagstiftning</i>	Nej (1. Remissverksamheten eller 2. Internationellt arbete)
Internationellt arbete för att främja hållbarhet	Insatser inom utbildning och kapacitetsuppbyggnad i tredje land.	4 500 tim.	Nej (Sveriges strategi för utrikeshandel)
Tillsyn enligt konfliktmineral-förordningen	Kontroll i efterhand av berörda företag.	550 tim. ca 200 000 kr	Nej (Regeringsuppdrag, Regelförenkling)

Rekommendationer inför fortsatt uppföljning av uppdraget

I uppföljningen av SGU:s näringslivsfrämjande insatser för år 2025, vilket ska redovisas till Regeringskansliet år 2026, bör myndighetens arbete med kunskapsinhämtning, marknadsföring, och analyser utgöra en mer tydligt avgränsad del av rapporteringen. Insatser inom kunskapsinhämtning i externa sammanhang bör också ingå i uppföljningen. Externa evenemang av tillräcklig betydelse där SGU har framfört budskap eller kunskap, inklusive nätverksaktiviteter och information till branschen, bör översiktligt redovisas i en uppföljning, åtminstone i årsredovisningen.

Lämpligen ingår resultaten av insatserna inom området analys av problem i befintlig lagstiftning i redovisning av ärenden av större betydelse, såväl samhällsekonomiskt som rättsligt. Dessa handläggs inom remissverksamheten (punkt 1 enligt SGU:s regleringsbrev 2025). Övriga hindersanalyser eller regelförenklingar kan ingå i rapportering av främjandeuppdraget om det råder avsaknad av dedikerat regeringsuppdrag.

Enligt SGU:s regleringsbrev år 2024 och 2025 ska SGU till Regeringskansliet redovisa de viktigaste initiativen på EU nivå under 2. *Internationellt arbete*. Lämpligen ingår resultaten av insatserna inom området analys av problem i befintlig lagstiftning i den senare redovisningen.

Insatser för att förbättra servicen i Mineralinformationskontoret bedöms ha stark koppling till det näringslivsfrämjande uppdraget och bör vara föremål för fortsatt uppföljning, särskilt de delar som rör service till prospekteringsbolag och andra aktörer inom mineralnäringen. Fokus i uppföljningen bör ligga på att redovisa vilken typ av service som erbjuds. Det bör noteras att dessa insatser under 2024 är närliggande till insatser inom regeringsuppdraget "Uppdrag att utveckla arbetet med att informera om prospekteringsintressanta metaller och mineral samt att förstärka arbete med övriga näringslivsfrämjande insatser" (KN2024/00946).

Under arbetets gång har det identifierats att innebörden av myndighetens näringslivsfrämjande uppdrag behöver implementeras tydligare på myndigheten, så att det genomsyrar arbetet på samtliga avdelningar inom myndigheten. Detta medför att vid nästa rapportering bör arbetet med myndighetens budskapsplattform också utgöra en delmängd i rapporteringen av det näringslivsfrämjande uppdraget. Rapporteringen bör ha särskilt fokus på myndighetens officiella hållning i frågor som rör förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser och hållbar tillväxt och företagande inom sektorn.

Remissarbetet bör rapporteras enligt 1. *Remisser* i 2025-års regleringsbrev. Arbetsinsatser med riksintresseutpekande, övriga hindernanalyser eller regelförenklingsinsatser kan fortsättningsvis inkluderas i rapporteringen av det näringslivsfrämjande uppdraget förutsatt att de inte omfattas av något dedikerat regeringsuppdrag. Arbete med klassificering enligt UNFC bedöms, utifrån att arbetet kan anses vara kopplat till CRMA fortsättningsvis kunna rapporteras under det näringslivsfrämjande uppdraget.

Enligt SGU:s regleringsbrev för år 2025 ska myndigheten till Regeringskansliet återrapportera Sveriges strategi för utrikeshandel där det ingår redovisa vilka insatser som myndigheten gör för att främja utrikeshandeln i linje med strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/01758). Lämpligen ingår resultatet av insatserna inom det internationella arbetet som syftar till kapacitetsuppbyggnad i tredje land inom rapporteringen till Utrikesdepartementet.

Huvudregeln bör vara att tillsyn hålls isär från främjandeuppdrag. SGU bör dock bevaka eventuella regelförenklingsåtgärder inom ramen för regeringsuppdraget att se över och förenkla egna föreskrifter och allmänna råd och att lämna förslag beträffande lagar och förordningar inom sina verksamhetsområden (KN2024/01546).

Hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag i mineralnäringen

I rapporteringen av föreliggande uppdrag redovisas en sammanställning av hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralnäringen. Hindernanalysen är avsedd som underlag i myndighetens fortsatta utvecklingsarbete. Analysen är ett första utkast som är tänkt att i ett nästa steg utgöra underlag för en bredare undersökning bland berörda intressenter, via intervjuer som riktas mot kommuner, länsstyrelserna, mark- och miljödomstolarna, berörda statliga myndigheter, icke-statliga organisationer samt företag som verkar inom myndighetens ansvarsområde. SGU kommer att handla upp en extern konsult för ändamålet. Undersökningen ingår även som ett faktaunderlag i SGU:s arbete med regeringsuppdraget som syftar att minska regelbördan för företag (se avsnitt *Angränsningar*). Uppdraget beräknas vara slutfört under år 2025.

I de följande avsnitten presenteras en sammanfattning av hindernanalysen, som i sin helhet också återfinns i Bilaga 2. Hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralnäringen

Övergripande hinder

Övergripande hinder inom mineralnäringen inkluderar tillgången till geologisk information, där ofullständig digitalisering kan inverka hämmande på prospekteringen. Äldre data kan vara svåra att tillgå, och kartverktyg kan sakna anpassningar till branschens behov. Därtill påverkar allmänhetens kunskapsbrist om gruvdriftens miljömässiga och ekonomiska konsekvenser. Detta ger i förlängningen konsekvenser för allmänhetens acceptans och lokal förankring. Myndigheten,

såsom expertmyndighet, behöver kontinuerligt beakta verifierbara fakta så att osäkerhet hos både företag och samhället i stort kan minimeras.

Hinder före driftsättning

Före driftsättning av exempelvis en gruvverksamhet kan det finnas utmaningar kopplade till lokal förankring. Bolagens lokala förankring kan vara bristfällig, särskilt i områden där ekonomiska incitament för lokalsamhället upplevs som otillräckliga. Finansieringsmöjligheterna är begränsade på grund av osäkerheter på marknaden och bristen på långsiktigt kapital. Vidare kan det uppstå konflikter mellan olika riksintressen. Handläggningen av undersökningstillstånd och arbetsplaner kan bidra till flaskhalsar. Otydligheter i malmbevisningen och ersättning till markintressenter kan påverka processen för bearbetningskoncession negativt. Miljöprövningsprocesserna är ofta ytterst komplexa och kan präglas av dubbelarbete och återkommande kompletteringar. Begränsad kapacitet i elnätet och eftersatt infrastruktur utgör ytterligare hinder.

Hinder efter driftsättning

Efter driftsättning möter företag hinder kopplade till ekonomiska och tekniska utmaningar. Geopolitiska och marknadsmässiga förändringar kan påverka lönsamheten, vilket ställer krav på flexibilitet och ekonomisk robusthet. Otydlig ansvarsfördelning mellan olika tillsynsmyndigheter samt risk för dubbelrapportering kan skapa ineffektivitet i tillsyn och egenkontroll. Transportproblem, på grund av bristande underhåll och driftstörningar i transportinfrastrukturen, kan leda till ekonomiska förluster. Utmaningar kring miljöpåverkan och provtagning inkluderar tekniska krav på mätningar samt säkerställande av att miljöeffekterna hanteras korrekt. Förändringar i nationella och internationella regelverk kräver dessutom att företagen och myndigheterna proaktivt och kontinuerligt måste anpassa sig till nya förutsättningar för att säkerställa konkurrenskraft och hållbarhet.

Förslag på prioriterade insatser

Hinderanalysen som gjorts inom detta uppdrag tillsammans med myndighetens pågående uppdrag att förenkla regelverk medför att SGU föreslår att vissa insatser prioriteras:

- Det eventuella behovet av en föreskrift om rapporteringsskyldighet av undersökningsresultat behöver utredas. En översyn bör dock invänta ett nytt ärendehanteringssystem på Bergsstaten.
- Vidare föreslås en utredning kring malmbevisning för att skapa enhetlighet och tydlighet kring gällande krav. Utredningen bör fastställa statusen för befintliga riktlinjer och analysera om dessa kan upphävas. Dessutom bör nyttan av att införa föreskrifter eller kompletterande handbok utredas, med fokus på att förenkla reglerna och tydliggöra krav.
- I samband med genomförandet av ovanstående två punkter kan en generell översyn av minerallagen vara motiverad då den senaste helhetsöversynen ägde rum för 30 år sedan. En översyn föregås lämpligen av exempelvis av den nationella anpassningen av CRMA, till svensk lagstiftning vilken förväntas påbörjas år 2025.
- Stöd och information för ansökan om undersökningstillstånd, bearbetningskoncession och miljötillstånd riktad till gruvverksamheter behöver återspegla aktuella regelverk och praxis behöver redogöras för. Genom att göra informationen webbaserad kan framtida uppdateringar underlättas, samtidigt som tillgängligheten förbättras.

Ytterligare insatser identifieras genom behovsanalys

Inom ramen för uppdraget planeras en analys av SGU:s befintliga insatser inom det näringslivsfrämjande uppdraget i förhållande till hindersanalysen. Syftet med en sådan behovsanalys är att identifiera och prioritera betydande hinder och ge fördjupade insikter om vilka framtida prioriteringar för myndighetens näringslivsfrämjande verksamhet som efterfrågas. Detta säkerställer att resurser och insatser riktas mot de mest relevanta och prioriterade områdena.

Det är lämpligt att förslag på prioriteringar av hinder i relation till myndighetens befintliga insatser tas fram från en oberoende aktör. En behovsanalys kan sammanställas tidigast under hösten 2025. Resultatet av analysen föreslås redovisas i samband med myndighetens rapportering till Regeringskansliet under 2026.

Bilaga 1. Uppföljning av insatser genomförda under 2024

Riksintressen

Inom området Riksintressen är tre olika insatser under 2024 föremål för uppföljning:

- Ökad takt i utpekanden av riksintressen genom ökad utredningstakt.
- Utvecklat och förtydligat arbetssätt kring processen för riksintressearbetet.
- Sektorsbeskrivning.

Effektlogik

Ett riksintresseutpekande innebär endast ett förslag på anspråk av ett område och är inget krav på nyttjandet av området och innebär i sig inte en förändrad markanvändning. Dock rapporterar bolag om att legitimiteten av prospektering ökar i de fall då ett riksintresse finns på platsen. Bolag har även uttryckt att det underlättar att få de tillstånd som krävs för en verksamhet om det finns ett riksintresse inom föreslaget verksamhetsområde.

Resultat

Personalförstärkning har skett under året vilket har resulterat i fler pågående utredningar. Under 2024 har tio utredningar genomförts totalt på myndigheten, vilket kan jämföras med någon enstaka utredning under de senaste åren innan. En intern arbetsprocess för riksintresseutpekande inom koncessionsmineral har också definierats och det finns en uppdaterad sektorsbeskrivning. Målet är att sektorsbeskrivningen kommer att gå ut på remiss till berörda vid årsskiftet 2024/25.

Kostnader

Uppskattad tidsåtgång för totalt arbete är 3 500 timmar, vilket motsvarar ca 1,4 mkr inklusive OH-påslag.

Uppföljning

Bedömningen är att myndighetens arbete med riksintressen har en tydlig koppling till det näringsfrämjande uppdraget. Området följas upp inom det näringslivsfrämjande uppdraget, såvida det inte utgör ett eget uppdrag enligt gällande års regleringsbrev. Detta för att undvika dubbelarbete som i förlängningen bidrar till en otydlighet kring det näringslivsfrämjande uppdraget.

UNFC

Inom området UNFC är två olika insatser under 2024 föremål för uppföljning:

- Klassificering enligt UNFC för att uppfylla kraven i CRMA.
- Vidareutveckling av den UNFC-databas som påbörjades under regeringsuppdraget Hållbar utvinning och återvinning av metaller och mineral från sekundära resurser (781/2021).

Effektlogik

Information kring UNFC och tillhandahållande av databas bedöms i viss utsträckning kunna bidra till att företag erhåller förbättrad tillgång till information. Genom minskad osäkerhet om innehåll i projekt finns incitament till utökad verksamhet och hållbar mineralnäring.

Resultat

Förstärkning av dedikerade resurser har skett under 2024, samma resurser som också ska jobba med riskintresseutredningar. Nya medarbetare har erhållit fortbildning i klassificering. Enligt uppgift diskuteras klassificeringsmetodiken inom ramen för det EU-finansierade samverkansprojektet GSEU. Projektet arbetar med att ta fram utbildningsmaterial för klassificering av mineralfyndigheter samt homogenisering av europeiska rutiner. Vidare har SGU under en del av året haft en representant i UNECE EGRM¹ som arbetat med riktlinjer för klassificeringssystemets tillämpning i Europa. Vad gäller databas har det under året genomförts visst utvecklingsarbete inom it (funktionalitet för inloggning).

Kostnader

Uppskattad tidsåtgång för totalt arbete är ca 2 500 timmar, varav 400 timmar ligger på it-utveckling. Uppskattad kostnad är totalt sett 1 miljon kr.

Uppföljning

Bedömningen är att myndigheten bör besitta expertiskunskap om UNFC för att förstå och kunna vägleda klassificering av bolagens projekt. Arbetet inom UNFC har därmed en direkt koppling till det näringslivsfrämjande uppdraget. Arbetet med framtagande av information för klassificering av resurser skulle sannolikt kunna underlätta arbetet med CRMA för sektorn.

Kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser

Inom området Kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser är tre olika insatser under 2024 föremål för uppföljning:

- Regelbunden dialog med branschen bland annat via SGU:s användarråd, mässor och vid vägledning.
- Marknadsföring av Sverige som prospekteringsland bland annat via mässor, Mineralinformationskontoret och vid vägledning.
- SGU har stärkt upp med kommunikationskompetens för att genomföra marknadsanalyser som i sin tur syftar att öka inslaget av proaktiva kommunikationsinsatser.

Effektlogik

Kunskapsinhämtning och analyser om näringens utmaningar, möjligheter och långsiktiga behov ger förutsättningar för myndigheten att agera kunskapsnav och ge förbättrat råd och stöd. Vidare skapas bättre förståelse för hinder och marknads utveckling och behov vilket i sin tur ger ökade förutsättningar för myndigheten att bidra med efterfrågade underlag och till mer ändamålsenliga regler.

¹ United Nations Economic Commission for Europe Expert Group on Resource Classification

Resultat

SGU har under 2024 deltagit vid mässor med egen monter på Prospectors and Developers Association Canada (PDAC) i Toronto, Future Mines and Minerals i Stockholm, Mining Indaba i Kapstaden, Euromine Expo i Skellefteå, Almedalsveckan, Nordiska Geologiska Vintermötet i Göteborg, Sten- och Mineralmässa i Västerås, och mineralmässan Munich show i München och ComiCon i Stockholm med Minecraft-modden BetterGeo. I SGU:s monter tillhandahålls information om SGU och Sveriges geologi. SGU har även deltagit i Mining and Minerals Hall i Sevilla för att se om denna mässa kan vara relevant för en monter. Ovanstående mässor är inriktade antingen till prospekteringsföretag eller andra företag inom sektorn alternativt allmänheten och SGU har därmed bedömt att relevanta målgrupper kan nås.

SGU har under 2024 haft användarråd inom mineralnäringsrådet (1 sammankomst), samhällsbyggnadsrådet (1 sammankomst) och prospekteringsrådet (2 sammankomster). Utöver användarrådet har SGU fört bilaterala möten med branschorganisationer.

Vad gäller rådgivning är det inte givet vilka typer av aktiviteter som bör redovisas. En del information och hjälp till allmänheten kan vara i form av dialog på de mässor och konferenser där SGU är representerade. Dialog med branschen kan också ske via frågeställningar som kommer in till SGU via kundtjänst eller frågor ställda direkt till enskilda medarbetare. Via kundtjänst har det under året inkommit uppskattningsvis en fråga per vecka som rör mineralavdelningens expertisområden. Det har inte varit möjligt att kvantifiera de informella frågeställningarna, men kvalitativa mått kan här väl vara till fyllest.

Vad gäller proaktiva kommunikationsinsatser och marknadsanalys har det under 2024 genomförts en målgruppsundersökning riktad mot prospekteringsbolag. Frågeställningarna inkluderade bland annat frågor om efterfrågad geologisk information, utrustning och service på Mineralinformationskontoret i Malå samt synen på Sverige som prospekteringsland. Det primära syftet med undersökningen var att utifrån användarnas behov utveckla de produkter och tjänster som myndigheten har inom verksamhetsområdet. Vidare har det påbörjats en målgruppsundersökning för mineralresursdatabasen. En kvantitativ undersökning skickades ut tidigt under 2025. Undersökningen föregicks av kvalitativa djupintervjuer i syfte att utveckla relevanta frågeställningar. Marknadsfunktionen vid SGU har under året också producerat en samlad omvärldsrappport för myndigheten (tertial tre). Rapporten kommuniceras internt i organisationen och den skickas även till Regeringskansliet för kännedom.

SGU publicerar årligen publikationerna Bergverksstatistik och Grus sand och krossberg. Dessa rapporter utgör viktiga underlag över den svenska mineralsektorn. Vidare genomförs månadsvisa analyser av metallpriser.

Kostnader

Uppskattningsvis 5 000 timmar, varav ca 500 timmar på kommunikationsinsatser. Sammantaget motsvarar tidsåtgången ca 1,9 miljoner kr (exklusive resekostnader).

Uppföljning

Myndighetens arbete med kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser bör vara centralt i myndighetens rapportering av det näringslivsfrämjande uppdraget. Större insatser inom marknadsföring och kunskapsinhämtning bör redovisas. Relevanta externa event som SGU har representerats vid samt övriga nätverksaktiviteter eller vägledning till branschen bör registreras.

Analysera problem i befintlig lagstiftning

Inom området Analysera problem i befintlig lagstiftning är en insats under 2024 föremål för uppföljning:

- Analys av problem i minerallagen och tillhörande förordningar samt analys av gällande EU-lagstiftning.

Effektlogik

Kartläggning och analyser av hinder utifrån ett företagsperspektiv bedöms bidra till en tydligare bild av hur regelverk påverkar företag, ökad medvetet om branschens behov, prioriteringsordning för SGU:s insatser inom lagstiftningsarbetet eller i regelförenkling. I förlängningen kan sådana insatser bidra till regelverk som främjar tillväxt, innovation och minskade administrativa bördor.

Resultat

Vad gäller minerallagen tas hinder relaterade till minerallagen upp i hinderanalysen inom ramen för föreliggande uppdrag. Att utreda behovet av två föreskrifter kopplade till minerallagen bör ges prioritet: en för malmbevisning och en för rapporteringsskyldighet av undersökningsdata. Effekterna av arbetet går ännu inte att bedöma utan resultat får inväntas.

SGU har under 2024 även fått i uppdrag från regeringen att, tillsammans med tio andra statliga myndigheter, se över och förenkla egna föreskrifter och allmänna råd och att lämna förslag beträffande lagar och förordningar inom respektive myndighets verksamhetsområden. Syftet med uppdraget är att minska regelbördan för företag. SGU har påbörjat uppdraget inom myndighetens föreskriftområde och kommer att rapportera det hela i särskild ordning enligt uppdraget. Eventuella hinder och åtgärder som är utanför myndighetens ansvarsområde kommer även att redovisas i förslaget. Effekterna av arbetet går ännu inte att bedöma utan resultat får inväntas. Dock är de förväntade effekterna är en tydligare bild av näringslivets behov och prioriteringsordning för SGU:s insatser i syfte att underlätta för näringslivet.

Kostnader

Uppskattningsvis 4 000 timmar, vilket motsvarar ca 1,5 miljoner kr

Uppföljning

Enligt SGU:s regleringsbrev år 2025 ska myndigheten till Regeringskansliet redovisa ärenden av större betydelse, såväl samhällsekonomiskt som rättsligt, som handläggs inom remissverksamheten samt vid behov förse Regeringskansliet med skriftligt underlag (punkt 1). Lämpligen ingår resultatet av insatserna inom området Analysera problem i befintlig lagstiftning i denna redovisning. Övriga hindernanalyser eller regelförenklingar kan ingå i rapportering av främjandeuppdraget om det råder avsaknad av dedikerat regeringsuppdrag.

Budskapsplattform

Inom området Budskapsplattform är två insatser under 2024 föremål för uppföljning:

- Budskapsplattform
- Mediakontakter

Effektlogik

Medieträning och utveckling av en budskapsplattform bidrar till tydligare, mer trovärdig och strategisk kommunikation från myndigheten. Detta i sin tur kan öka trovärdigheten hos

myndigheten och därmed bidra till att stärka förmågan att bidra till ett gynnsamt klimat för företagande inom mineralnäringen.

Resultat

SGU har satsat på nyheter i traditionell media och i sociala medier. Olika experter från myndigheten besvarar frågor från media. Frågeställningarna har handlat om hur de geologiska förutsättningarna ser ut och vad dessa kan ge för möjligheter och konsekvenser i den fortsatta samhällsutvecklingen. Vad avser det senare har flera frågeställningar fokuserat på kritiska eller strategiska råmaterial och möjligheter till utvinning i Sverige. Det har vidare genomförts fortsatta satsningar på budskaps- och medieträning under året, både av experter som jobbat länge inom myndigheten och relativt nyanställda. Totalt 19 medarbetare har genomgått utbildning i medieträning under 2024.

Kostnader

Uppskattningsvis 1 000 timmar vilket motsvarar ca 400 000 kr.

Uppföljning

Insatser inom myndighetens Budskapsplattform bör utgöra en del i rapportering av det näringslivsfrämjande uppdraget. Med anledning att det råder diversifierad bild av SGU:s uppdrag bör kommande uppföljningar inkludera hur kommunikationen externt är kvalitetssäkrad, faktaunderbyggd och hur den knyter an till myndighetens uppdrag, oberoende av vilket verksamhetsområde som är berörd.

Förbättrad service i Malå

Inom området Förbättrad service i Malå är en insats under 2024 föremål för uppföljning:

- Förbättrat tillhandahållande av geologisk information, koncentration av material, utvecklat tjänsteutbud och service i Malå.

Effektlogik

Förbättrat tillhandahållande av geologisk information och koncentrerat material, utvecklat tjänsteutbud och service kan bidra till minskade osäkerheter och risker för prospekteringsbolag. Små och medelstora bolag kan ges bättre möjligheter att konkurrera på marknaden och precisionen i prospekteringsinsatser kan öka.

Resultat

Avgränsning i uppföljningen görs till den service som kontoret erbjuder prospektörer. Vissa tjänster som kan anses knytas till det allmänna informationsuppdraget och serviceskyldigheten har kapats bort, men det finns en gränsdragningsproblematik mellan service såsom främjande och generellt tillhandahållande av information. Som redovisats ovan (Kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser) är det inte möjligt att i övrigt kvantifiera den service som ges inom Mineralinformationskontoret i Malå.

Kostnader

Uppskattningsvis 5 500 timmar, vilket motsvarar ca 2,1 miljoner kr.

Uppföljning

Bedömningen är att insatser inom förbättrad service i Malå har kopplingar till det näringsfrämjande uppdraget, specifikt de delar som handlar om att erbjuda service till prospekteringsbolag och andra verksamma inom mineralnäringen. Fortsatt uppföljning av service till prospektörer bör fokusera på vilken typ av service som erbjuds och efterfrågas, vilka övriga externa signaler som plockas upp och hur den service som SGU erbjuder kan utvecklas. Det bör observeras att insatsen i vissa delar kan ingå i regeringsuppdraget ”Uppdrag att utveckla arbetet med att informera om prospekteringsintressanta metaller och mineral samt att förstärka arbetet med övriga näringslivsfrämjande insatser” (KN2024/00946).

Fortlöpande arbete med det institutionella ramverket

Inom området Fortlöpande arbete med det institutionella ramverket är en insats under 2024 föremål för uppföljning:

- Vidareutveckling av arbetssättet för att främja näringslivet med fokus på det institutionella ramverket (CRMA, Batteriförordningen, Direktiv om markhälsa och resiliens, IED (MIN BREF), taxonomin, Vattendirektiven).

Effektlogik

Genom proaktivt arbete med att synliggöra konsekvenser för företag kan onödigt komplicerade regler eller regler som inte är anpassade efter svenska förhållanden undvikas.

Resultat

Under 2024 har SGU bidragit med experter till arbetsgrupper under EU-kommissionen och European Critical Mineral Board (Styrelsen enligt CRMA). SGU representerar Sverige i arbetsgrupperna social acceptans (artikel 7 och artikel 8), undersökning (artikel 19), övervakning (artikel 20, 21 och 24) och strategiska lager (artikel 22 och artikel 23). SGU finns därutöver representerade i arbetsgruppen för cirkularitet (artikel 26).

I rapporteringen av regeringsuppdraget ”Utveckla myndighetssamverkan för Sveriges delar av en hållbar europeisk värdekedja för batterier” redovisades planer på samarbete mellan SGU, Energimyndigheten och Naturvårdsverket i nationella arbetsgrupper inför framtagande av delegerade akter i Batteriförordningen. Batteriförordningen gäller från 12 juli 2023, men merparten av bestämmelserna träder i kraft 18 augusti 2025. Under 2024 har inte SGU deltagit i arbetsgrupper med anledning av delegerade akter eller frågor gällande nationella anpassningar. Under 2025 kan SGU möjligen bidra i arbetet med anledning av att aktörer som släpper ut batterier på marknaden kommer erhålla skyldigheter avseende tillbörlig aktsamhet. Då SGU genomför tillsyn enligt konfliktmineralförordningen finns vissa synergieffekter med avseende på de kommande kraven på spårbarhet i Batteriförordningen.

SGU har under 2024 haft flera representanter i den referensgrupp som Naturvårdsverket har för förhandlingar av MIN-BREF som förhandlas utifrån Industriutsläppsdirektivet (EU 2024/1785). SGU hade en representant på kickoff-mötet i Sevilla inför förhandlingarna.

Vad gäller taxonomin håller SGU viss bevakning kring frågan och har under 2024 bland annat lämnat synpunkter kring Finansinspektionens förslag på tillsyn över företagens taxonomiredovisning.

Vad gäller Vattendirektiven finns arbetsgrupper där SGU är representerade. Återrapportering från de senare sker till Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet.

Kostnader

Bedöms vara överlappande med kostnader redovisade under bilagans avsnitt *Analysera problem i befintlig lagstiftning*.

Uppföljning

Enligt SGU:s regleringsbrev år 2024 och 2025 ska SGU till Regeringskansliet redovisa det internationella arbetet enligt 2. *Internationellt arbete*, där analys av de viktigaste initiativen på EU-nivå ingår. Lämpligen ingår resultatet av insatserna inom analys av problem i befintlig lagstiftning inom den redovisningen alternativt inom remissverksamheten (punkt 1).

Internationellt arbete för att främja hållbarhet

Inom området Internationellt arbete för att främja hållbarhet två insatser under 2024 föremål för uppföljning:

- Hållbarhetsaspekter – Intergovernmental forum on mining, minerals metals and sustainable development (IGF).
- Internationella uppdrag – hållbar gruvnäring, som inkluderar International Training Program (ITP) på uppdrag av SIDA.

Effektlogik

Genom att representera Sverige i internationella organisationer och genomföra utbildning och kapacitetsuppbyggnad hos myndighetspersoner i råvaruexporterande länder kan Sverige indirekt främja mineralnäringen genom förbättrade bilaterala relationer och en stärkt global position som föregångsland inom hållbar gruvdrift.

Resultat

SGU har i egenskap av fokuspunkt i IGF deltagit vid årsmötet i Genève och bidragit utifrån det svenska perspektivet på en hållbar gruvnäring. Som representant i den verkställande kommittén har SGU redogjort för aktuella händelser kopplade till Europas råmaterialfrågor samt gett återkoppling på sekretariatets planering för kommande år.

Under år 2024 påbörjades de två sista utbildningsomgångarna inom kapacitetsutvecklingsprogrammet ITP308. Utbildningen inkluderade undervisning och övningar online, tid för egna förändringsprojekt samt en slutkonferens, en så kallad ”regional konferens”. Under 2024 hölls regionala konferenser i Zambia och Rwanda, där även praktiska fältbesök genomfördes.

SGU ingår sedan många år som en del i Team Sweden, som drivs av Business Sweden. Orsaken till detta är att det svenska gruvklustret vinner på att presentera en så komplett kedja som möjligt, oavsett om det gäller tjänsteexport eller förmåga att attrahera investeringar till landet. För SGU är engagemanget i Team Sweden en del av det näringslivsfrämjande uppdraget. Denna verksamhet är viktig i och med det geopolitiska läget och CRMA, där ansvarsfull gruvdrift i tredje land är en nyckelkomponent. De internationella utvecklingsprojekten bidrar indirekt till att råvaruförsörjningen globalt och till Sverige sker på ett mer hållbart sätt.

Kostnader

Uppskattad tidsåtgång för totalt arbete är 4 500 timmar.

Uppföljning

Enligt SGU:s regleringsbrev för år 2025 ska myndigheten till Regeringskansliet återrapportera Sveriges strategi för utrikeshandel där det ingår att redovisa vilka insatser som myndigheten gör för att främja utrikeshandeln i linje med strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/01758). Lämpligen ingår resultatet av insatserna inom det internationella arbetet som syftar till kapacitetsuppbyggnad i tredje land inom den redovisningen. I återrapporteringen bör samtliga representations- och kapacitetsbyggande åtgärder redovisas, inklusive en beskrivning av hur dessa insatser fungerar som en plattform för internationellt handelsutbyte.

Tillsyn enligt konfliktmineralförordningen

Inom området Tillsyn enligt konfliktmineralförordningen är en insats under 2024 föremål för uppföljning:

- SGU:s genomförande av kontroller enligt konfliktmineralförordningen och samverkan med andra myndigheter inom EU.

Effektlogik

Tillsyn innebär på kort sikt att företag blir medvetna om krav och regler inom spårbarhet vilket i förlängningen kan leda till mer ansvarsfulla affärsmetoder. Genom att säkerställa att alla aktörer på marknaden följer samma regler skapas en rättvis marknad där konkurrens sker på lika villkor.

Resultat

Den kontroll som SGU:s genomförde under 2024 visade att det var ett tiotal företag i Sverige som under 2023 importerade 3TG-mineral i volymer som överstiger tröskelvärdena. Kontroll genomfördes i år för första gången på samtliga bolag som importerat 3TG. Kontrollen pekade på vissa brister i efterlevnad av konfliktmineralförordningen vilken till stor del verkar bero på okunskap om densamma. SGU utfärdade därför meddelande om korrigerande åtgärder i de fall det var aktuellt.

Kostnader

Uppskattningsvis 550 timmar, vilket motsvarar ca 200 000 kr.

Uppföljning

Huvudregeln bör vara att tillsyn hålls isär från främjandeuppdrag. SGU bör dock bevaka eventuella regelförenklingsåtgärder inom ramen för regeringsuppdraget att se över och förenkla egna föreskrifter och allmänna råd och att lämna förslag beträffande lagar och förordningar inom sina verksamhetsområden (KN2024/01546).

Bilaga 2. Hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralnäringen

Bakgrund

SGU har ett näringslivsfrämjande regeringsuppdrag mellan år 2024 och 2026. I uppdraget ingår bland annat att genomföra uppföljning av arbetsinsatser för att förstärka myndighetens arbete med att verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser med beaktande av lokala och regionala förutsättningar och för att främja hållbar tillväxt och företagande inom sektorn. SGU ska även redovisa vidtagna förenklingsåtgärder, myndighetens fortsatta utvecklingsbehov samt identifiera hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde. Det senare ska bland annat användas för att bedöma eventuella behov av att ta fram nya föreskrifter och vägledningar samt att revidera befintliga föreskrifter och vägledningar. Myndigheten ska med utgångspunkt av hinderanalysen även redovisa förslag till hur identifierade hinder kan förebyggas och åtgärdas.

Föreliggande sammanställning identifierar hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralnäringen och är avsedd som underlag i myndighetens fortsatta utvecklingsarbete. Det utgör ett första utkast som är tänkt att kompletteras utifrån interna synpunkter/tillägg. Sammanställningen kommer i ett nästa steg utgöra underlag för en bredare undersökning bland berörda intressenter, via intervjuer som riktas mot kommuner, länsstyrelserna, mark- och miljödomstolarna, berörda statliga myndigheter, icke-statliga organisationer samt företag som verkar inom myndighetens ansvarsområde. Undersökningen avser att ge en bild av prioritering av hinder och eventuellt ytterliga inspel till hindernanalysen. SGU kommer att handla upp en extern konsult för ändamålet och uppdraget beräknas vara slutfört under år 2025.

Övergripande hinder

Tillhandahållande av geologisk information

SGU:s tillhandahållande av geologisk information kan vara riskavlastande i prospekterings tidiga skede, framför allt för juniora bolag. Med tanke på att branschen är global finns troligtvis ett värde i att informationen är så heltäckande som möjligt, finns tillgänglig på engelska och att den har digital tillgänglighet och därmed svarar upp mot branschens behov. Exempelvis finns SGU:s webbaserade kartvisare som används av forskare, företag inom prospektering och myndigheter, men som även är tillgängligt för allmänheten. Informationen i kartvisaren uppdateras för sällan och presenteras inte på engelska, vilket är en brist. Vidare finns det behov av att kunna tillhandahålla äldre data, kartor och resultat från analyser till bolag. I dagsläget finns bristfälligt omhändertagande av äldre material, men SGU har påbörjat arbete med exempelvis att digitalisera material som inkommit till Bergsstaten via bolagens inrapporteringskyldighet och digitalisering av resultat från hyperspektralskanning av borrhärdar. Vidare har allt fysiskt material koncentrerats till SGU:s kontor i Malå. SGU:s serviceutbud i Malå ses också över så utveckling sker i linje med branschens behov. Insiktsarbetet med att förstå branschens behov bedrivs bland annat via SGU:s användarråd, bilaterala möten, viss omvärldsbevakning samt en samlad omvärldsrappport och representation på internationella konferenser och mässor.

Bedömning av hinder

Tillhandahållande av geologisk information och insiktsarbetet ligger helt under SGU:s uppdrag och ansvarsområde.

Förslag

SGU kan föreslå utredning inklusive konsekvensanalys vad avser inrapportering av avslutade undersökningstillstånd och eventuellt ta fram föreskriftförslag. Utredningen bör även inkludera frågan kring hur SGU/Bergsstaten kan omhänderta insänd information från bolagen.

Vad gäller omhändertagandet av geologisk information finns behov av att följa upp pågående digitaliseringsarbete. SGU kan också föreslå framtagande av nytt, modernt kartverktyg som har frekvent uppdatering (se även bilagans avsnitt *Undersökningstillstånd*).

Vad gäller SGU:s insiktsarbete är det motiverat att ha en tydligare process för uppföljningen av hur den internationella representationen bemannas och för återkopplingen från den, samt för utfallet från användarråd och bilaterala möten utifrån minnesanteckningar. Vidare bör det finnas en tydlig plan för hur samarbeten, extern informationsinhämtning och kunskapsöverföring bör ske för att ge myndigheten tillräckliga insikter om utvecklingen i sektorn. Behovet av en bredare och central myndighetsövergripande omvärldsbevakning och tvärspektoriell analys är påtagligt, särskilt med tanke på kommande lagstiftning och framtida teknikutveckling som påverkar mineralnäringen.

Information om gruvans konsekvenser

Miljökonsekvenser och statens risker kopplade till gruvdrift har historiskt sett visat sig vara betydande. Ändringar i hur säkerheter ska sättas har gjort processen mer komplicerad, särskilt för gruvsidan där schablonmodeller ofta inte fungerar eftersom varje gruva är unik (Se SOU 2018:59 Statens gruvliga risker). Samhällets acceptans för gruvverksamhet påverkas av att det finns en rädsla för att ingen kommer att ta ansvar för gruvan när brytningen avslutas, särskilt med avseende på utländska bolag och risker som föroreningar och läckage. Ett aktuellt exempel är Oviken, där oro över avfallets uranhalt skapar osäkerhet. Många har svårt att förstå och acceptera de risker som är kopplade till gruvdrift. Gruvnäringen använder ofta tekniskt språk som är svårt för allmänheten att förstå, vilket försvårar kommunikationen om konsekvenserna av en gruva.

För att förbättra allmänhetens förståelse behövs en pedagogisk förklaring om hur finansieringen av efterbehandling fungerar och vad som menas med "acceptabel risk". Detta är en stor kommunikationsutmaning, och SGU är inte tillräckligt bra på att ge tydlig information om vad gruvdrift innebär, särskilt i relation till vatten och miljö. En annan fråga som ofta dyker upp är hur området ser ut efter att gruvan stängs. Ett sätt att underlätta förståelsen är att skapa initiativ som en "vattenskola" eller andra projekt som kopplar samman allmänhetens intresse för naturen med gruvans processer, exempelvis genom geoturism eller pedagogiska verktyg som Mineraljakten. Att visualisera och kommunicera hur området kommer att utvecklas efter gruvans stängning är en annan viktig del för att skapa en långsiktig förståelse och acceptans hos allmänheten. Detta kan göra det lättare att förstå hur gruvdrift fungerar och vilka resurser vi får ut av den.

Bedömning av hinder

Tillhandahållande av information till allmänheten ligger helt under SGU:s uppdrag.

Förslag

SGU kan föreslå att myndigheten får i uppdrag att ta fram mycket lättillgänglig information till allmänheten kring gruvans efterbehandling, företagens behov av likvida medel och därmed reglernas utformning kring avsättningar för efterbehandling.

Expertmyndighetens trovärdighet

Medialt förekommer ofta debatter om gruvetableringar och om behovet av stärkta leveranskedjor, både i Sverige och internationellt. Det förekommer ofta uttalanden från forskare och experter som, utifrån sin expertis, stödjer eller motsätter sig olika former av etableringar eller förklarar samband.

SGU är också expertmyndighet i förhållande till tillståndsprövande myndigheter och förväntas därmed inkomma med välunderbyggda yttranden.

SGU:s experter förekommer även i sådana sammanhang på mässor och konferenser som föreläsare och experter. Medarbetare bygger ofta sin argumentation på bland annat insikter från myndighetens omvärldsbevakning eller genomförda arbeten i olika regeringsuppdrag. Vad gäller de underlag som kommer via omvärldsbevakning är dock viktigt att vara medveten om att andra aktörers framtagna uppgifter eller fakta kan vara påverkade av underliggande ideologiska eller ekonomiska intressen. Även material från forskning. SGU:s kommunikation i sådana här sammanhang bör i högre utsträckning vara grundad i egna, välgrundade faktaunderlag och källor som har granskats och verifierats av myndigheten. Vidare bör det, inför SGU:s eventuella deltagande i externa sammanhang, alltid övervägas om frågan ligger under SGU:s uppdrag eller om frågan faktiskt inte bör kommenteras av myndigheten eftersom vi inte jobbar med den typen av frågor eller analyser.

Bedömning av hinder

Tillhandahållande av information till externa aktörer ligger helt under SGU:s uppdrag.

Förslag

SGU har internt påbörjat arbete med en budskapsplattform. Lämpligen beaktas ovanstående i det fortsatta arbetet med budskapsplattformen.

Hinder före driftsättning

Lokal förankring

Ingen gruvverksamhet har en fullständig lokal förankring, men om man ser till vad som syns i olika lokala medier verkar förankringen för gruvbrytning variera mycket inom landet. I delar av landet verkar det finnas mindre lokal förankring och framför allt ett tydligt motstånd som hörs i medierna. Vidare märks bristen på lokal förankring på överklagande av tillstånden. I medierna lyfts återflöde till lokal ekonomi som en lösning på bristande lokal förankring. Den lokala förankringen kan brista på både kommunal nivå och bland lokalbefolkning. Till exempel har Kiruna kommun gått ut med att kommunen inte avser att detaljplanera om de inte erhåller ersättning samt att kommunen har intagit hållningen att ytterligare markanspråk för gruvindustrin i möjligaste mån ska begränsas. Vidare finns exempel på enskildas engagemang mot gruvor i Jämtland. Olika möjligheter för ersättning till markägaren har utretts tidigare för vindkraftsbranschen inom ramen för SOU Värde av vinden.²

Enligt instruktionen ska SGU ”verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser och för att främja hållbar tillväxt och företagande inom sektorn”. Informationsinsatser för enskildas engagemang i frågan, exempelvis i form av att sprida fakta om gruvors betydelse för samhället och gruvbrytning kan anses ingå i arbetet för att skapa goda förutsättningar. Det kan dock ifrågasättas om informationsinsatser är tillräckligt för att

² Värde av vinden. SOU 2023:18

åstadkomma en fullständig lokal acceptans. Bedömningen är därför att de ekonomiska incitamenten behöver öka, ekonomiska incitament för den lokala ekonomin kan sänka barriärer för acceptans och medföra snabbare anpassning.

Bedömning av hinder

Styrmedel för att skapa ekonomiska incitament, exempelvis skattesystemets utformning, ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s uppdrag att föreslå en utredning, motsvarande såsom "Värdet av vinden", för gruvindustri samt med tillägg att utreda fördelning av lokal och statlig gruvskatt.

Förslag

SGU kan föreslå utredning kring ekonomiska incitament och lokal förankring.

Finansiering

Det är brist på kapital och långsiktig finansiering inom gruvsektorn. Det finns osäkerheter på marknaden på grund av exempelvis räntor, metallpriser och andra omvärldsfaktorer. Vidare är vägen från prospektering till gruva i drift en lång process och komplexitet är hög. Beslut om tillstånd tas av många myndigheter utan garanti att samtliga tillstånd slutligen kommer att ges samt att de flesta besluten är överklagbara i minst en instans. Inför varje beslut krävs omfattande utredningar och material. Detta gör att projekten är kostsamma och finansiella investeringar därigenom är riskfyllda.

Gruvor ingår inte i EU:s taxonomi över gröna investeringar. Däremot ingår exempelvis investeringar i solcells- och vindkraftsteknologier i taxonomin. Detta innebär att endast delar högre upp i värdekedjan erhåller riskreducering. Detta medför i förlängningen att det kan uppkomma flaskhalsar i värdekedjorna för klimat- och energiomställningen. Brist på finansiering av råvaruförsörjningen ökar risken för ineffektiv resursallokering, lägre produktivitet, ökade störningar i leveranskedjan, begränsad flexibilitet etc.

Bedömning av hinder

Ekonomiska styrmedel och EU:s taxonomi är inte en nationell fråga.

Förslag

SGU kan fortsätta bevaka frågan på internationell nivå och EU-nivå och bidra med faktaunderlag om den svenska mineralbranschen.

Utpekad riksintresse

Ett utpekad riksintressen är något det ska tas hänsyn till vid prövningar enligt bland annat minerallagen, miljöbalken och plan- och bygglagen. Gruvetablering sker mycket ofta inom områden där det finns flera riksintressen. Om det är så att det finns flera riksintressen så ska det ske en avvägning mellan dessa. Om prövning avser en gruvverksamhet på en plats där det inte finns riksintresse för värdefulla ämnen eller material bedöms om en gruvverksamhet försvårar något annat eventuellt riksintresse. Vid ett försvårande av ett riksintresse, om det bara finns ett, ska riksintresseanvändningen få företräde.

Avvägningen mellan riksintressen medför att det finns incitament för företag att påverka utpekandet av riksintressen och att tillse att det finns riksintresse för deras fyndighet. Bolagen har intresse av att handläggningen av riksintressen sker snabbt och de är gärna behjälpliga med information. Det finns också tidsvinster för SGU att använda företagens egna utredningar. Det kan dock vara problematiskt om SGU baserar sina utpekande av riksintressen enkom på ett bolags framtagna material. Myndighetens självständighet i förhållande till bolagen kan ifrågasättas

och sett utifrån kan det verka som att det då går att beställa ett riksintresse. Därmed kan tyngden av utpekandet och konkurrenspåverkan ifrågasättas. Vidare finns bristande kunskap, hos både allmänhet och myndigheter, om innebörd av riksintressen, riksintressens roll i ett värdekedjeperspektiv samt kring vad avgränsningen av mineralfyndigheten innebär i praktiken.

Bedömning av hinder

Processen fram till utpekande av riksintresse ligger direkt under SGU:s uppdrag.

Förslag

SGU:s utredningar och utpekanden av riksintressen är tidskrävande på grund av att relativt omfattande underlag behöver beaktas. Den sammantagna handläggningstiden inkluderat externa remisser är relativt lång vilket delvis är beroende av processen. Bedömningen är därför att arbetssättet och implementeringen av densamma kan behöva utvärderas för en så kostnadseffektiv handläggning som möjligt. För att öka tydligheten om innehåll och den upplevda transparensen i processen bör kriterier för omvärldsbevakning definieras och tidsfrister för olika moment i handläggningen övervägas. Vidare bör det genomföras en informationsinsats gentemot remissinstanserna i syfte att klargöra innebörden av riksintressen avseende värdefulla ämnen eller material.

Undersökningstillstånd

Vad gäller ansökan om undersökningstillstånd är bedömningen att processen i sig innefattar marginell administration för företag. Ansökan behöver exempelvis innehålla uppgifter om den sökande, beskrivning över undersökningsområdet, vilka metaller eller mineral som ansökan avser samt en översiktlig plan som beskriver undersökningsarbetet. Det kan dock uppstå merarbete för både Bergsstaten och företag på grund av ofullständiga ansökningar. Vidare är det problematiskt att det i dagsläget inte finns en frekvent uppdaterad mineralrättskarta som visualiserar områden där det ligger ansökta, men ännu inte beslutade och beviljade, undersökningstillstånd. Detta medför att det sker ansökningar på områden som redan är under handläggning. Bedömningen är också att det kan uppstå flaskhalsar eftersom det kan finnas många berörda fastighetsägare och övriga berörda sakägare. Delges inte alla sakägare vinner tillståndet formellt inte laga kraft och överklaganden kan inkomma flertalet år senare.

Bedömning av hinder

SGU kan ha dialog med Bergsstaten samt föreslå förenklingar av processen fram till undersökningstillstånd.

Förslag

Bergsstaten efterfrågar ett datasystem, i vilket ansökningarna kan ske och där det inte är möjligt att skicka in ansökan innan ansökan är fullständig. En översyn av föreskrift om rapporteringskyldighet av undersökningsresultat bör ske i samband med att datasystem utvecklas. Det finns behov av en uppdaterad karttjänst (se exempelvis karttjänsten vid Norges geologiska undersökning, NGU). Vad gäller delgivning och delegering kan det hemställas till regeringen att se över minerallagen och delgivningslagen angående detta.

Prospektering och undersökning

Företags kunskapsbrist över vilka regler som gäller i Sverige samt kulturkrockar kan skapa problem för lokal förankring.

Bedömning av hinder

Brist på information hur det svenska systemet fungerar ligger inom SGU:s uppdrag att hantera.

Förslag

SGU uppdaterar stöd och information avseende prospektering i skyddade områden, stöd och information avseende gruvtillstånd och handbok för mineraljägare.

Arbetsplan

Arbetsplanen ska vara delgiven och känd för sakägarna. Bolagen har olika rutiner för detta, vilket kan medföra att den lokala förankringen kan variera. Vidare finns ibland osäkerheter hur stora ändringar i utförande i undersökningen som kan accepteras för att inte arbetsplanen ska uppdateras.

Bedömning av hinder

SGU har i uppdrag att gå ut med informationsinsatser kring frågeställningarna.

Förslag

Företag/Svemin kan ha befintliga processer för ändamålet. Bedömningen är oavsett att rutinerna fungerar tillräckligt väl och att ytterligare information från SGU därför inte kan motiveras.

Bearbetningskoncession

I dagsläget ska en specifik miljöbedömning genomföras för bearbetningskoncession respektive för miljötillstånd. Det finns ett antal avslutade och pågående utredningar kring hur tillståndprocesserna kan effektiviseras. En relevant fråga är om genomförandet i dagsläget går att effektivisera och detta tas upp i En ny samordnad miljöbedömning och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98).

Inför bearbetningskoncession ingår konsultation med samiska representanter. Det har ifrågasatts om svenska bolag uppfyller kriterier för olika internationella standarder, exempelvis IRMA, utifrån hur svensk lagstiftning är utformad vad avser dialog med ursprungsbefolkning. Detta kan i sin tur utgöra ett hinder för bolagens tillgång till finansiering. Utveckling av gruvor i norra Sverige kan påverkas beroende på lösning. I dagsläget sker konfidentiella avtal mellan bolag och berörda samebyar utanför de rättsliga processerna avseende ersättning för intrång. Detta medför en oförutsägbarhet i den lokala förankringen och det saknas transparens över vad som avtalas.

I ansökan för en bearbetningskoncession krävs malmbevisning. I dagsläget råder det otydligheter gällande vad som ska ingå i malmbevisningen. Det finns äldre ”Riktlinjer för malmbevisning för erhållande av utmål samt utvidgning av delmål enligt gruvlagen utarbetade 12.1.1976 av statens industriverk i samråd med Bergsstaten” vars juridiska betydelse för nuvarande bedömningar av malmbevisning diskuteras. Detta innebär att bolagen sänder in olika typer av underlag samt av olika kvaliteter och osäkerhet råder vad Bergsstaten kan kräva in i komplettering för att ha tillräckligt med underlag för beslut.

Vad avser malmbevisning kan också SGU:s arbete med klassificering av projekt enligt UNFC och utveckling av databas för rapportering av projekt enligt UNFC främja likvärdighet och tydligheter i klassificeringsgrunder. Vidare ingår arbetsuppgiften som en del i att uppfylla kraven på nationellt prospekteringsprogram i CRMA.

Bergmästaren är ensam beslutsfattare för bearbetningskoncessioner och kan endast överlämna beslut till regeringen. Då regeringen vid eventuella överklaganden kan besluta om att sända tillbaka ärendet till Bergmästaren för förnyat beslut går det att diskutera om Bergmästaren är jävig enligt förvaltningslagen i dessa fall. Likaså finns det situationer när Bergmästaren utifrån sina tidigare arbetsuppgifter skulle kunna anses jävig. En fråga är om det bör hemställas om att ha

möjligheten att tillförordna en verkställande Bergmästare eller att besluten kan tas på annan nivå inom Bergsstaten.

Det finns också vissa oklarheter i lagstiftningen när det gäller icke-invasiva undersökningsmetoder såsom geofysiska slingor i en bearbetningskoncession. Även om geofysikslingor ofta inte kanske kräver ett undersökningstillstånd enligt minerallagen, kan undantag och olika tolkningar förekomma, särskilt om metoden innebär någon form av markpåverkan eller utförs i känsliga områden.

Bedömning av hinder

Frågorna vad avser hemställan om ändring i minerallagen gällande exempelvis Bergmästarens beslutsfattande ligger under SGU:s uppdrag. Vidare är det inom SGU:s uppdrag möjligt att ta fram eventuella föreskrifter eller handbok för malmbevisning. Fortbildning av egen personal inom UNFC-klassificering och framtagande av offentligt tillgänglig databas för av bolag klassificerade geologiska resurser torde ligga direkt under SGU:s uppdrag. Geofysikslingor ligger närmare Bergsstatens uppdrag än SGU:s uppdrag.

Förslag

Utreda om SGU har skäl att genomföra hemställan för generell översyn av Minerallagen. SGU bör vidare utreda behovet av föreskrifter om malmbevisning eller handbok för malmbevisning. Vad gäller förankring hos samebyarna samt transparens i ersättning för intrång är bedömningen att SGU har svårt att komma med förslag då frågan är ytterst politisk. SGU:s insatser inom kompetensuppbyggnad inom UNFC-klassificering bör följas upp inom föreliggande regeringsuppdrag eller inom ramen för myndighetens internationella arbete (GSEU). Geofysikslingor inom bearbetningskoncession lämnas utan åtgärd från SGU:s sida, då frågan bör hanteras av Bergsstaten.

Provbrytning

För tillstånd om probvbrytning krävs i dagsläget ett förenklat underlag/specifik miljöbedömning. Det är oklart om detta utgör ett hinder för probvbrytning.

Bedömning hinder

Förekomst av eventuella hinder behöver utredas. Prövning enligt miljöbalken ligger inte under SGU:s uppdrag. Det bör noteras att En ny samordnad miljöbedömning och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98) föreslår en ändrad process vad avser miljöbedömningar vilket sannolikt kommer att ha en inverkan på prövningsprocessen för probvbrytningen om utredningens förslag antas.

Förslag

SGU behöver omvärldsbevaka anpassning av lagstiftning (CRMA) samt resultat utifrån utredningar på området.

Markanvisning

Beslutet om markanvisning baseras vanligtvis på avtal mellan koncessionshavaren och markägaren. Om parterna inte når en överenskommelse om ersättning, beslutar bergmästaren om detta vid ett sammanträde enligt expropriationslagens regler.

Det kan uppstå tvister och otydligheter när bergmästaren beslutar om ersättningen till markägaren/rättighetsinnehavare, särskilt vid fastställande av ersättning. Vad avser ersättning för förlorat bete till rennäringsen används normalt en schablon då konkreta underlag från samebyarna saknas. Det kan exempelvis finnas olika uppfattningar om markens ekonomiska värde om det

råder skilda meningar kring markens potential eller områdets utvecklingsmöjligheter (exempelvis i Kallak). Detta kan i förlängningen bidra till kontroverser och förlängda processer.

Vidare kan processen för delgivning av bergmästarens beslut vara tidsödande. Bergsstaten har till viss del övergått från vanlig delgivning till förenklad delgivning vilket har effektiviserat processen. Men ett kvarstående hinder är att samtliga parter ska ges delgivning, oavsett om de är överens eller ej. Processen kan möjligen påskyndas om endast de som inte är överens delges och de som är överens underrättas via kungörelse. Vidare kan processen möjligtvis effektiviseras ytterligare om det tydliggörs att sammanträden kan genomföras digitalt.

Bedömning av hinder

Frågan om ersättning ligger inte direkt under SGU:s uppdrag men SGU kan ha dialog med Bergsstaten och därefter föreslå utredningar. Praktiska problem med delgivning kan till viss del bero på att delgivningslagen är föråldrad med avseende på samhälls- och teknikutveckling.

Förslag

Vad gäller ersättning för intrång är bedömningen att SGU har svårt att komma med förslag då frågan är ytterst politisk. Vad gäller frågan om delgivning kräver detta en ändring i minerallagen och detta har SGU möjlighet att föreslå.

Miljötilstånd

Tre hinder identifieras kring miljöprövningen. För det första finns det otydligheter gällande samrådskretsen när det tas fram en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för verksamheten. Enligt miljöbalken ska samrådskretsen vara tillräckligt bred för att säkerställa att alla relevanta synpunkter beaktas. Det kan vara svårt att definiera exakt vilka som räknas som berörda parter, begreppet kan tolkas olika beroende på projektets påverkan. Vem som räknas som berörd kan variera från fall till fall och bero på både juridiska och praktiska aspekter. Därtill kan berörda parter ha olika förväntningar på vad samrådet ska leda till.

För det andra finns risker för dubbelarbete som i förlängningen medför risk för ineffektiv process. Komplexa projekt kräver ofta omfattande beskrivningar och analyser vilket i sin tur medför risk för att information dupliceras. Ju lägre överblickbarhet desto högre är risken för krav på komplettering, vilket i förlängningen kan bli mycket tidskrävande för företaget.

För det tredje kan Sveriges tillämpning av EU:s vattendirektiv för vatten utgöra ett hinder. Exempelvis finns möjlighet att använda blandningszoner så länge detta inte hindrar att relevanta miljökvalitetsnormer uppfylls i de övriga delarna av ytvattenförekomsten. Blandningszoner hanteras i dagsläget via representativ övervakning vilket medför att det kan uppstå otydligheter eftersom metodiken för att beräkna utspädning kan skilja sig åt. Vidare går det att diskutera Sveriges implementering av bedömningsgrunder för både yt- och grundvattenförekomster.

Bedömning av hinder

Frågorna ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s uppdrag att analysera behovet av ytterligare utredningar. Dock bör utfallet av En ny samordnad miljöbedömning och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98) inväntas.

Förslag

Det kan bli aktuellt att hemställa, beroende av anpassning av CRMA samt resultat utifrån utredningar på området.

Detaljplan

Det kommunala planmonopolet och principerna för hur miljöhänsyn ska integreras i beslut och planering enligt 2:6 miljöbalken tolkas olika och konsekvensen kan bli att kommuner kan välja att inte upprätta eller godkänna en detaljplan som tillåter gruvverksamhet på den aktuella platsen. Detta kan utgöra ett hinder för etablering. Vidare är det ibland problematiskt för verksamhetsutövare att få de bygglov som behövs för att bedriva verksamheten.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s rådgivning att föreslå en utredning.

Förslag

SGU kan föreslå en statlig utredning på området där det särskilt bör övervägas om det ska vara möjligt med undantag från 2:6 miljöbalken och lovplikten med beaktande av att bearbetningskoncessionen har bedömt markanvändningen.

El och infrastruktur

För att ett bolag ska få tillstånd att ansluta till elnätet krävs en elansökan. I elansökan ska bland annat ingå en teknisk beskrivning av anläggningen, platsbeskrivningar, tidsplan för projektet, information om produktionen och planerad effektförbrukning. Kopior av andra relevanta tillstånd och intyg om samråd ska också bifogas ansökan. Elnätsbolaget kan göra en bedömning som eventuellt medför att det blir nödvändigt med förändringar/uppgäraderingar sent i tillståndprocessen. Bolagens inflytande på eluppkoppling kan se olika ut och oförutsägbarheten kan utgöra ett hinder.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. SGU kan dock föreslå en utredning.

Förslag

SGU kan föreslå en statlig utredning på området.

Spade i backen

För att påbörja verksamheten kan bolagen behöva vägbyggnadstillstånd, kommunalt bygglov eller tillstånd från Trafikverket. Eventuell skogsavverkning prövas enligt skogsvårdslagen (1979:429) och skogsvårdsförordningen (1998:1447). Bolagens inflytande kan se olika ut och det kan inte uteslutas att oförutsägbarheten i sig utgör ett hinder.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. SGU kan dock föreslå en utredning.

Förslag

SGU kan föreslå utredning kring frågan om ”effektivisering av småtillstånd”.

Hinder efter driftsättning

Tillsyn och egenkontroll

Vad gäller efterlevnad av villkor i miljötillstånd identifieras två olika hinder.

Det är oklart om olika tillsynsmyndigheter är ett problem utifrån ett företagsperspektiv. Tillsyn av exempelvis Seveso-anläggningar, dammsäkerhet samt tillsyn enligt miljöbalken och plan- och bygglagen ligger på olika tillsynsmyndigheter. Samverkan och synkning mellan olika tillsynsmyndigheter bör därför undersökas utifrån ett företagsperspektiv. Flera tillsynsmyndigheter ökar också risken för dubbelrapportering. Det är oklart i vilket utsträckning dubbelrapportering sker och om så är fallet är det relevant att se över om hur inrapportering går att effektivisera från statens sida. Det ska dock noteras att det alltid finns incitament av företag att åberopa dubbelrapportering. Frivilliga standarder/certifieringssystem ska inte räknas in i regelbördan.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s uppdrag utreda om sektorn anser att tillsynen innebär betungande administrativ börda.

Förslag

SGU behöver information för att göra bedömningar om eventuella hinder. Vi kan föreslå utredning och gemensam statlig plattform, vi behöver dock mer info för att kunna föreslå.

Dammsäkerhet

Villkor i miljötillstånd ska vara synkroniserade med dammklassningar och gruvRIDAS. Om det inte förhåller sig så riskeras onödig administrativ börda i verksamhetens drift. Branschspecifika riktlinjer minskar den administrativa bördan genom exempelvis standarder för driften, dokumentation och tolkningar, vilket förtydligar regelverket och därmed ger förutsägbarhet.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s uppdrag utreda om sektorn upplever betungande administrativ börda av regelverket.

Förslag

SGU behöver information för att göra bedömningar om eventuella hinder. SGU kan föreslå utredning inom området.

Provtagning

Det kan finnas flera utmaningar kopplade till mätningar av damning, stoft och utsläppsluft. Vind kan transportera damm över stora avstånd. Detta kan komplicera mätningen. I kalla klimat eller vid höga altituder kan snö och is påverka mätutrustningens funktionalitet, medan extremt varma klimat kan orsaka problem med överhettning av utrustningen. Korrekt drift av mätutrustning kräver utbildad personal, vilket innebär ytterligare kostnader för utbildning och anställning av specialiserade tekniker. Företag måste vara uppdaterade kring komplexa och föränderliga regler, exempelvis MIN BREF (eng. *Best available techniques reference document for the extraction of ores including on-site treatment operations*). Att säkerställa att alla mätningar uppfyller de senaste kraven kan vara administrativt krävande.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket arbeta proaktivt under förhandlingar av MIN BREF.

Förslag

SGU kan vidta interna åtgärder för att förbättra proaktiviteten i EU-förhandlingar, vilket i förlängningen kan främja enklare och anpassade regler.

Transporter

Underhållet av den svenska transportinfrastrukturen har under de senaste åren varit eftersatt, särskilt vad gäller vägar och järnvägar. Periodvis har det bland annat funnits brister i investeringar i förhållande till slitage samt vissa organisatoriska och administrativa utmaningar i form av exempelvis icke ändamålsenliga upphandlingar. En konsekvens av bristande underhåll och hög belastning är exempelvis återkommande stopp på Malmbanan med stora ekonomiska förluster för bolag.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s uppdrag att föreslå utredningar.

Förslag

SGU behöver information för eventuellt agerande från vår sida. Vi kan föreslå utredning och förslag på eventuella åtgärder, behöver dock mer faktaunderlag och eventuell samverkan med andra myndigheter för att kunna föreslå.

El/energi

Storskalig elektrifiering i exempelvis gruvor, efterföljande produktionsprocesser och i stålindustrin samt gigafabriker för batterier kommer att kräva stora mängder el. Sverige har en relativt fördelaktig energimix med avseende på koldioxidutsläpp. Det finns dock utmaningar i form av begränsningar i överföringskapacitet mellan de norra delarna i landet till de södra, generell kapacitetsbrist i stamnäten och fördröjningar i olika tillståndsprocesser för utbyggnation. Södra Sverige har redan idag vissa utmaningar när det gäller elförsörjningen. Höga elpriser kan förhindra eller fördröja investeringar i de södra delarna av landet. Vidare har Sverige jämfört med andra EU-länder och internationellt sett en relativt outvecklad marknad och implementering av koldioxidlagring (CCS). MIN BREF (eng. *Best available techniques reference document for the extraction of ores including on-site treatment operations*) är för närvarande under förhandling. Det är tänkbart att slutsatser kan införa tvingande åtgärder om ytterligare energieffektivisering och lägre utsläppsnivåer (infångning och lagring) i efterföljande värdekedjor.

Bedömning av hinder

Frågan ligger inte direkt under SGU:s uppdrag. Det ligger däremot under SGU:s uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket arbeta proaktivt under förhandlingar av MIN BREF.

Förslag

SGU behöver information för eventuellt agerande från vår sida. Vi kan föreslå utredning och förslag på eventuella åtgärder, behöver dock mer faktaunderlag och eventuell samverkan med andra myndigheter för att kunna föreslå.

Dialog framåt med närboende

Gruvprojekt kan möta motstånd nationellt och från lokalbefolkningen på grund av oro för miljöpåverkan, markrättigheter eller sociala frågor som sysselsättning och traditionell markanvändning. Bolagens CSR-arbete (eng. *Corporate social responsibility*) kan underlätta dialogen. Så kallad gröntvättning genom exempelvis selektiv rapportering, enkla åtgärder utan effekt, bristande oberoende granskning etc. kan dock undergräva förtroendet och dialogen framåt. Staten spelar en viktig roll i att främja och stödja frivilliga styrmedel, speciellt inom sådana områden som inbegriper kollektiva nyttigheter (främst miljö- och social påverkan). SGU ingår i referens/styrgrupper i forskningsprojekt med fokus på bland annat rapportering av CSR och ESG (eng. *Environmental, social, and governance*).

Bedömning av hinder

Frågor kring frivilliga styrmedel inom mineralnäringen ligger under SGU:s uppdrag att bevaka.

Förslag

SGU bör vara mer proaktiv inom området och utarbeta en plan för myndighetens arbete inom området frivillig reglering. Styrningen behöver vara mer ändamålsenlig för att tillse att samtliga insatser styr i samma riktning. SGU:s roll ska vara tydlig både internt och externt. Det behöver utredas vilka typer av faktaunderlag som SGU bör bistå med, inklusive en intern kompetenskartläggning. SGU kan exempelvis bidra med faktaunderlag kring certifieringssystem, genom att granska och jämföra olika certifieringsregler, med geologisk expertis, med kunskap kring lagstiftning på området samt om försörjningskedjor.

Förändrat regelverk

Samarbeten och extern informationsinhämtning på SGU saknar en långsiktig strategi. Det finns ingen tydlig plan för hur SGU ska samverka med kommuner och andra myndigheter eller hålla sig uppdaterad om utvecklingen i sektorn. Behovet av en bredare och myndighetsövergripande analys och omvärldsbevakning är påtagligt, särskilt med tanke på kommande lagstiftning och hinder för mineralnäringen.

Vidare kan även nationella och internationella ramverk påverka policy- och marknadsutveckling. SGU är representerade i arbetsgrupper i samarbetsorganisationer samt nationella organisationer.

Bedömning av hinder

Frågan kring policyförberedande insatser inom sektorn ligger under SGU:s uppdrag att bevaka.

Förslag

SGU bör vara mer proaktiv i policyförberedande sammanhang på internationell nivå och EU-nivå för att bidra med faktaunderlag där det är möjligt. För att uppnå högre proaktivitet finns behov av mer styrning och prioritering från huvudmannens sida. Vidare finns behov av en intern kartläggning av relevanta arenor och plan för arbetet framåt, kompetenskartläggning och rutiner för dokumentation. Samtliga insatser ska styra i samma riktning och SGU:s roll behöver tydliggöras, både internt och externt.